

DT I.
12601

TEMESVÁR

TEMESVÁR SZAB. KIR. VÁROSI
NYILVÁNOS KÖNYVTÁR.

421

Növekedési napló szám: 65181903.

Érték: 154. v. f.

Könyvtári szám: XV a 102.

Csernési J. Temesvár

Si12601

Na 102.

TEMESVÁR.

BIBLIOTECA CENTRALA
A REGIUNII BANAT

05181903.

40 pîn.

v. f.

314.7731 ✓

TEMESVÁR.

NYOMATOTT CSENDES JAKAB KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1903.

8662c

91(498.5-Timitrane)
Timitrane, 1803

Glid il rofnei Timitrane.

TEMESVÁR.

— A város rövid története. —

A Hunyadiak — és Losonczyak dicső székhelye: *Temesvár*, Magyarország egyik legrégibb városa.

Az egykori feljegyzések szerint, Temesvár keletkezése egészen a Dácia meghódítása céljából megindított római hadjáratokig vezet vissza. A honfoglalásban is már szerepet játszik és Szent István király később — a csanádi egyházmegye megalapításával — az egész délvidékkel, országához csatolta. Temesvárnak, mely nevét a vár közelében valamikor elfolyó Temesről vette, első okleveles nyomát II. Endre királynak egy oklevelében találjuk.

Az Árpádházi királyok korából nagyon kevés adat maradt reánk. Annál fényesebb emlékek fűződnek Róbert Károly király korához, a ki egész udvarával több ízben megfordult Temesvárott és ritka fényt, divatot s szokásokat honosított meg; majd később Zsigmond király is járt Temesvárt, a ki tudvalevőleg a várban országgyűlést is tartott.

Temesvár dicső korszaka a tizenötödik század derekára esik, a mikor a nagy Hunyadi János szembeszállt és megremegtette a félhold birodalmát. Hunyadi, mint temesi gróf építette azt a terjedelmes kastélyt, melynek helyén ma a tűzérségi szertár és katonai laktanya áll. Szomoru emléket hirdet a józsefvárosi Mária-szobor, a hol állítólag Dózsa Györgyöt, a parasztlázadók vezérét kivégezték.

A törökvilág Temesvárra is nagyon gyászos időket hozott. Hiába harczolt ellenük Kinizsy és lelte hősi halálát Losonczy, másfél századon át Temesvár a pusztító török rabiga alatt állott. De bekövetkezett a világesemény. Savoyai Jenő felszabadította városunkat és ezzel az egész délvidéket a török járom alól. A romba dőlt város és az egész délvidék ujjáterem-

tője gróf Mercy Ferencz tábornok azután szebb időket, jobb sorsot hozott.

A szabadság, testvériség és egyenlőség hajnalhasadása Temesvárott is nagy ünnepnap volt és nálunk évfordulója: márcz. 18., a mikor Temesvárott is sajtó alól kikerült a „Talpra magyar“ és zászlódiszt öltött az egész város. És kiütt a szabadságharcz, a félistenek csatája. Bem, Petőfi, Leiningen vivnak Temesvárért. Száznap kemény tusa után azonban Haynau mégis bevonult Temesvárra . . . A sötét napok után a délvidékből Szerb Vajdaság és Temesi Bánság lett és székhelye: Temesvár; de 1860-ban visszaesatoltatott az anyaországhoz.

Alkotmányunk visszaállítása óta mondhatni rohamosan fejlődött Temesvár, melynek földrajzi fekvése, lakosságának értelmisége, virágzó ipara és kereskedelme, valamint a benne összefutó közlekedési erők szinte predesztinálják, hogy a délvidék Metropolisa maradjon és a *kulturali*, *nemzetiségi és gazdasági élet minden mozgalmában a vezérszerepet kezéből soha ki ne adja.*

De vétünk az igazság ellen, ha nem emlékezünk meg arról a férfuról, a kinek

névéhez fűződik Temesvár szab. kir. városnak minden újabb alkotása.

Éppen husz éve az idén, hogy *Telbisz* Károly kir. tanácsos, polgármester, mint városi főügyész a város szolgálatába lépett. És két évre rá, Temesvár polgárnagya lett. Ezen idő alatt vaskezével, páratlan kitartással, a lakosság közszeretete közepette megteremtette mindazt, a mi ma Temesvárott új, hasznos és magyar.

TEMESVÁR NEVEZETESSÉGEI.

Temesvár, mai képben, egészen új város. A régi Temesvár ugyan immár a tizenötödik században neves szerepet játszott. Lehet mondani, hogy 1716. óta áll fenn a mai virágzó Temesvár. Éppen azért hiába keresünk különösebb nevezetességeket. A mi volt, az a török uralom alatt elpusztult s csak itt-ott egy alapfal, egy rom hirdeti régi dicsőségünket.

A történelmi nevezetességek közé tartozik:

A vár. A ma még látható új erősséget 1724-ben kezdték építeni. A hatalmas, körbe írt sokszögű erősséget negyvenkét évig építették. Maga Temesvár, mint vár, több százados fennállása alatt nyolcz ostromot állott ki, de csak kétszer sikerült

azt ellenségnek elfoglalni. A vár jellege, a király parancsára, 1891-ben szűnt meg és a várból Belváros lett.

Hunyadi-várkastély. Ma már kaszárnya áll a helyén, a hol régen Hunyadi János és a temesi grófok laktak és királyaink is megfordultak. A Belváros legérdekesebb történelmi nevezetességét most restaurálták, mely alkalommal érdekes régiségre is akadtak. Vannak, a kik állítják, hogy nem ezen a helyen állott volna a régi várkastély.

Erdélyi kaszárnya. A Hunyadi-várkastély mellett, egészen a gyárvárosi kijáró utig huzódik ez a monstre épület, az u. n. *erdélyi kaszárnya*. Az új Temesvár legrégibb épülete, mely 1719—23. között épült. A tűzérek kaszárnyája ma ez az óriási, emeletes épület, melynek hatalmas udvarán Temesvár egész helyőrsége kényelmesen felvonulhat.

A városháza. A Józsefvárosból a Belváros Jenő herceg-térre jövet szembe ötlík egy régi stílusban épült (1731—1734.) két emeletes ház: a *városháza*. E helyen valamikor török fürdő állott. Egy befalazott török emléktábla a kapu alatt jelzi is a fürdő létezését. A homlokzatán a

városnak 1718-ban nyert czimere és a török uralom alatt létezett vár kerítése látható. A városházán megfordult 1879-ben *I. Ferencz József* király is. A nagy tanács-teremben látható Wälder tanár remek királyt fogadó képe az 1891. évi temesvári kiállítás alkalmával, azonkívül régi festmények és zászlók tarkítják a termet.

Vármegyeház. A Losonczy-téren, a dalcarnokkal párhuzamosan áll a *vármegyeház*, mely 1754-ben épült. Székhelye volt előbb a bánsági tartományi elnökének, majd a szerb vajdaságnak és a temesi bánnak. II. József császár is megfordult benne érdekes kíséretével. Diszes a közgyűlési terem és figyelemre méltó a levéltár, mely az ország egyik mintalevéltára.

Kis-vármegyeház. A kir. ügyészség és a fogház mai épületéről, a gyárvárosi kapu mellett, ma már kevesen tudják, hogy ez az u. n. *kis-vármegyeház*, mert ez volt a régi vármegyei törvényszék székhelye. Egyébként gróf *Mercy* tábornok, Temesvár ujjáalkotójának háza. A csanádi püspökök is rövid ideig itt laktak. A mai fogház épület arról hires, hogy a zsebelyi méregkeverők, a „szerelem gyilkosai“ itt ülték le vizsgálati fogságukat.

Püspöki palota. A csanádi püspök szék-háza, a Hungária szállóval szemben, eleinte kincstári épület volt. *Dessewffy* Sándor megyés püspök restauráltatta százezer koronányi költséggel és termeit pazar fény-nyel rendezte be. A házi kápolnán kívül remek festmények láthatók és egy márványtábla, mely I. Ferencz József király 1891. évi látogatását hirdeti.

Hadtestparancsnoki palota. A varosházával szemben, a Jenő herczeg-téren áll a hadtestparancsnok palotája, pazar kerttel. A város egyik legkényelmesebb épülete, mely 1730-ban épült.

Kormányzéki épület. Temesvár legnagyobb épülete, a „kis vármegyeház” mellett, az u. n. „*Dicasteriális palota*”. Hatalmas, három emeletes palota, három udvarral, közel háromszáz szobával és a megfelelő mellékhelyiségekkel. Újabb keletű épület és benne el vannak helyezve a Temesvárt székelő összes állami hivatalok.

Színház. A városi Ferencz József színház (a Korona herczeg szállóval) Temesvár legszebb és legmonumentálisabb épülete. Harmincz éve, hogy megnyílt, de 1880-ban leégett, mire a város, a mai alakjában,

ujjonnan felépítette és 1899. okt. elsején kizárólag a *magyar* Thália temploma lett.

Török ház. Az Erzsébetvárosban a Templom-tér 3. sz. házának udvarán, a Mühle-féle nagy virágkertészete mögött áll ez a „Török ház“, mely a törökvilág egyetlen, ép temesvári emléke. Tizenhárom helyisége van hat lakásra osztva.

Jenő herczeg-kapu. A belvárosi Jenő herczeg-utcza 2. számú ház helyén volt a híres „forforosi kapu“, melyen Savoyai Jenő 1713-ban diadalmas bevonulását tartotta. A ház kapuja felett ma is látható még a régi várkapu képe.

Templomok. Temesvár, mint két püspöknek is székhelye, sok templommal rendelkezik. Tizenkettő a számuk, azonkívül több kápolna és izr. imaház látható. A legmonumentálisabb a gyárvárosi r. k. *milleniumi templom*, mely közel fél millió koronába került. Legujabban a józsefvárosi hívők indítottak akciózt, egy új templom építésére. Belváros legnagyobb temploma: a *róm. kath. székesegyház* (1736.); továbbá a *kegyesrendiek temploma* (1733), mely azonban dülőfélben van; eredeti az *írgalmasok temploma* 1748-ból, a *szeminárium templom*

(1718.) a papnöveldével, a *belvárosi plébánia templom* (1760.) ma már ujonnan átalakítva; továbbá a *szerb püspöki templom* (1748.); *Rozália-kápolna* (1740.) és a Bel- és Gyárvárosi izr. imaházak.

Szobrok. Nagy, neves emberek szobrai hiába keresünk Temesvárt. Szó van ugyan *Hunyadi János* és a *honvédszobor*-ról, sőt a gyűjtés is megindult, de a pillanatnyi lelkesedésnél egyéb eredményt nem mutathatunk fel. A város legrégibb szobra: a *Szent-Háromság-szobor* (1740.), a Losonczy-téren, a dalcsarnok mellett; *Nep. szent János-szobor* (1753.) a gyárvárosi kapunál; *Szent Katalin-szobor* (1763.) a gyárvárosi liget előtt; *Mária-szobor a Dózsa György kivégzése helyén* a Józsefváros elején; azonkívül *Scudier Antal báró szobra* a józsefvárosi Scudier-ligetben és a Jenő herczeg-téren levő *osztrák katonai emlék*, melynek alakja és sajnos emléke is hasonló a budai Hentzi-szoborhoz. Talán erre a helyre kerül valamikor méltóbban *Hunyadi* vagy *Losonczy* dicső emléke.

Ligetek. Temesvár szétszórt városrészeit szebbnél-szebb és gyönyörűbb ligetek kapcsolják össze. A ligetek mondhatni Temesvár főkésségei. A Bel- és József-

várost a *Scudier-liget* kapcsolja össze. A Gyár- és Belváros közt a *Város-liget* és az angol parku *Ferencz József-liget* terül el. Szép az Erzsébetváros fiatal fenyves ligete is, a hol mindenütt élénk élet uralkodik a délutáni órákban.

IPAR, KERESKEDELEM, PÉNZÜGY.

A délvidék metropolisában mindig nagy szerepet játszott az ipar, kereskedelem és pénzügyeink nagy hírnévnek örvendenek a pénzügyvilágban. Már kétszáz év előtt virágzó gyárak voltak Temesvárott, u. m. selyemgyár, papir-, posztó-, téglagyárak, stb. Erdekes, hogy városunkban legvirágzóbb a személyes szolgálati, az élvezeti és az építőipar. Gazdag Temesvár gyárakban és ipartelepekben.

Hiresek Temesvár vásárai. Az öt országos vásáron kívül, mely majdnem egy-egy hétig tart, minden városrészben hetenkint két heti vásár tartatik. A régi temesvári piacon mindent lehetett venni, még embert is. Az állatvásárok talán a legjelentősebbek Temesvárott, a honnan

lovakat ezrivel vásárolnak a szomszédos államok hadserege részére.

A *hiteligények* kiegészítésére első sorban az *osztrák magyar bank temesvári fiókja* szolgál, mely félszázad óta működik városunkban és évi pénzforgalma megközelíti a négyszáz millió koronát.

A rendelkezésünkre bocsátott adatok szerint *betűrendben* közöljük a következő czégeket, illetve ipar és gyártelepeket:

GYÁRAK.

Erzsébet-gözmalom. A délvidék leghatalmasabb ipartelepe, mely 25 évi fennállása óta a malomtechnika legmodernebb vívmányainak felhasználásával hazánk elsőrangú iparágának nagytekintélyű vállalatává lőn. Igazgatósága a fővárosban székel ugyan, de működése önálló és az ausztriai, német, francia, olasz, angol, német alföldi, sőt tengerentúli piacokon is a magyar li-zt jogosult hirnevét nagyban megszilárdította. Vezetői *Jaensch Gusztáv* és *Kutrer Artur*; hivatalnokainak száma 25; a munkásoké pedig 300 és örlési képessége napi 1600 métermázsa.

A „**Temesvári Gyufagyár részv.-társ.**” az ország legnagyobb gyufagyára. Napi termelése körülbelül 40 millió gyufa, munkásai száma 500.

Gyári terméke az egész országban híressé vált „*EMKE*”-gyújtó, mely az újabb magyar iparpártolási mozgalom symboluma, jelvénye lett és egy jó hazafi zsebéből sem hiányzik. De ez a vállalat nem elégedett meg a hazai piacz meghódításával, hanem gyártmányával az egész keleten tért hódított és Temesvári gyufát kapni kis Ázsiában, Észak-Afrikában épp úgy, mint minden magyar városban. Az országos Dalár-ünnepély alkalmából rendkívül esinos emlék-gyújtókat hozott forgalomba a gyár.

Hungaria nemezgyár részvény-társaság Temesvár. Magyarország egyedüli gyára, mely hazai nyers anyagból oly czikkeket állít elő, melyek legnagyobb része külföldre lesznek exportálva. Előállít minden néven nevezendő technikai nemezeket — czipő-talpot, nyereg- és nyerges-nemezeket, vas-nemezeket, továbbá waggon- és hajóépítési nemezeket. Mint különlegesség pedig a Dr. Szana-féle Rheuma-gyógyruhát, mely a legnagyobb elismerést tanárok és gyógyultaktól nyerte. Továbbá ágybetéteket gyermekeknek és betegeknek is előállít.

Pucher és társa cs. és k. szabadalmazott gyorsmelegítő cserépkályhagyárosok (Temesvár-Józsefváros, Preyer-utca 4.) a legdivatossabb stylben új mintájú és különböző színű kályhákat készítenek, melyek a szabadalmazott gyorsfűtők-

kel vannak ellátva. Korszak alkotó találmány a fűtés terén. A vas- és cserépkályha összes előnyeinek szerencsés egyesítése. 50°/_o megtakarítás a fűtőanyagban. A régi cserépkályhákat átalakítják gyorsmelegítő fűtésre. Árjegyzékeket ingyen és bérmentve küldenek kívánatra.

PÉNZINTÉZETEK.

Temesi Agrár-takarékpénztár r.-t., mely 1869-ben alapított, 1.200.000 korona részvénytőkével és 267.000 korona tartalékalappal bír. A délvidék egyik legforgalmasabb pénzügyintézete. Vezérigazgató: lovag *Vest Ede*, a keresk. és iparkamara elnöke, a ki városunk társadalmában előkelő szerepet játszik. Az intézet leszámítol bel- és külföldi váltókat s kisorsolt hitelpapírokat. Ad előleget hitelpapírokra és terményekre, törlesztéses jelzálog-kölcsönöket földbirtokokra a legelőnyösebb feltételek és leggyorsabb lebonyolítás mellett. Átvész pénzeket folyó-számlára, Cheque-forgalom és takarékkönyvecskékre. Mindennemű állami és magánkötvények, értékek bevásárlása és eladása. Tőzsdei megbízások minden jelentékenyebb tőzsdéken végrehajtatnak. Szelvények, hitelpapírok és jelváltók beváltása. Nyílt hitel-letétek átvétele. Áruosztály: gabona és természetvénnyek vétele és

eladása. Gabona, áruk, pálya- és hajó-okmányok adományozása. Előlegek gabonára és terményre a legelőnyösebb feltételek mellett.

A takarékpénztár egyszersmind *Herkules-fürdő* gyógyhelynek bérlője is.

Temesvár - belvárosi takarékpénztár részv.-társ. Alapított 1887-ben. Vezérigazgatója *Adler József*, ki ezen intézetet mai nagyságára felküzdötte. Részvénytőkéje 200.000 kor., tartalék alapja 60.000 korona. Az intézet kezeli a Temesvár városi zálogintézetet is. Leszámítol alapszabályszerű váltókat, a legkedvezőbb feltételek mellett ingatlan hitelt nyújt, továbbá közvetít jelzálogos törlesztési kölcsönöket házakra és földbirtokokra mérsékelt jutalék mellett, sorsjegyeket és állampapírokat napi árfolyam szerint vesz és elad, ígérvények minden huzáshoz kaphatók.

Temesvári Első Takarékpénztár. Temesvár és a délvidék legtekintélyesebb pénzintézete. Alapított 1845-ben; részvénytőke: 800.000; tartalékok: 2 millió kor. Vezérigazgató: dr. *Petruss József*; igazgató tanács: *Jeszzenszky Béla* (ügyész), *Karner Lajos*, *Kremser János*, *Lui Nándor*, dr. *Niamessny Gyula*, *Rieger Ferencz*, *Stefánovics Szilárd*, *Vilsmeier Antal*, *Wittenberger Antal*. Felügyelő bizottság: dr. *Telbisz Károly* kir. tanácsos, polgármester (elnök), *Féger Fe-*

rencz, Wieszner Ferencz. Tisztviselők: Stolecz Ágost vezértitkár, Horváth János titkár, Podhorányi József pénztárnok, Uray Mátyás I. könyvelő, ifj. Kremsér János II. könyvelő; tisztviselők: ifj. Kálty Frigyes, Hofbauer Béla, Irsay Győző, Prodanovits és Kratochvil Ottó. Az intézet üzletköre: Kamatozó betétek elfogadása, értékpapírok előlegezése, váltók leszámítolása, jelzálogkölesönök engedélyezése úgy földbirtokra, mint lakházakra, záloglevelek kibocsátatása, értékpapírok vétele és eladása. Allag az 1902. deczember 31-én: Betétek 14,594.229.58 kor. Záloglevél forgalom 7,544.400 kor. Jelzálog kölesönök 15,054.349.92 kor. Értékpapír-készlet 6,793.476 kor.

A „**Temesvár-erzsébetvárosi takarékpénztár** az 1888. évben alapított és azóta nagy mérvben fellendült. Elnöke *Steigüber* Mihály, ügyvezető igazgató pedig *Kudelich* Aladár, ki az intézet körül igen sok érdemeket szerzett. Az intézet alaptőkéje 120.000 korona, tartalék-alapja 40.000 korona, összforgalma a 10,600.000 koronát meghaladja. Irodahelyisége az erzsébetvárosi telekház-téren van elhelyeve. Az intézet összekötetésben áll az Első Magyar Általános biztosító-társasággal és elvállal mindenféle biztosításokat.

A „**Délmagyarországi gazdasági bank részv.-társ.**“ alapított 1895-ben. Részvény-

tőkéje 500.000 korona, tartalékalapja körülbelül 220.000 korona, összes vagyon-állapota 6 és fél millió korona, évi összforgalma pedig több mint 50 millió korona. A részvény-társaság elnöke *Wittmann József* földbirtokos, országgyűlési képviselő, vezérigazgató *Blaskovics Ferencz* apát, országgyűlési képviselő, vezérigazgató-helyettes *Kraushaar Károly*, főkönyvelő *Novotny Károly*. Az intézet elsősorban a mezőgazdasági hiteligyletek minden nemével foglalkozik, ugymint törlesztéses és egyszerűen kamatozó *jelzálogkölcsonők* nyújtása hosszabb vagy rövidebb időre, *gazdák személyes hitele* váltóra és folyó számlára. E mellett foglalkozik a takarékpénztár- és bankszakmába vágó mindenféle ügyletek keresztülvitelével. Elfogad betéteket, előleget ad értékpapirokra, vesz és elad értékpapirokat, bevált szelvényeket stb.

A Temesvár-Józsefvárosi takarékpénztár részv.-társ. Délmagyarország legtekintélyesebb pénzüintézetei közé tartozik. Az 1880. évben alapított. Elnöke *Sailer Antal*, vezérigazgató *Csasznak Miklós*, kinek az intézet fellendülésében sok érdeme van. Az intézet teljesen befizetett részvény tőkéje 400.000 korona, tartalékalapja 255.000 kor., betétállománya 3,600.000 kor., összforgalma pedig k. b. 108 millió korona. Irodahelyisége az ujonnan épült intézeti palo-

tában (Józsefváros, Kossuth Lajos-utca 21. szám alatt.)

A Délmagyarországi kereskedelmi és gazdasági bank részv.-társ. az országrész legtekintélyesebb pénzügyintézetei közé sorakozható. Az 1891. évben alakult s daczára rövid fennállásának üzletköre óriási mérveket vett fel. Az intézet részvénytőkéje 400.000 korona, tartalék-alapja 250.000 korona, betétállománya pedig meghaladja a 3 millió koronát. Vezérigazgató: *Sternthal Salamon*, ügyvezető igazgató *Tanos Gyula*.

Polgári takarékpénztár részv.-társ. Ezen intézet bár csak rövid ideje, az 1897. év óta fennáll, az itteni pénzügyintézetek sorában első pozíciót vivott ki magának, mi főképpen kitűnő vezérigazgatója, *Berger Miksa* kiváló szaktudásának tulajdonítható: Az intézet alaptőkéje 250.000 korona, tartalékalapja 100.000, összforgalma több mint 50 millió korona. Iroda helyiség Józsefváros, Kossuth utca 2

BIZTOSÍTÓ-TÁRSULAT.

Első magyar általános biztosító-társaság, Magyarország legrégibb és leggazdagabb biztosító-társasága. Biztosítéki alapja 105 millió korona, melylyel a legelőnyösebb feltételek és legmérsékeltebb díjak mellett elfogad minden-

nemű biztosításokra, u. m.: tűz, jég, szállítmányi és betöréses lopás károk ellen, valamint esz- közöl: élet-, gyermek- és nyudij-biztosításokat a legkedvezőbb díjfeltételek mellett. Bővebb fel- világosítást nyújt a temesvári főügynökség, (Belváros, a temesvári I. takarékpénztár épü- letében), melynek vezértitkára *Lendvai Sándor*, aki a város közéletében is kiváló szerepet visel.

JÓTÉKONYSÁGI EGYESÜLET.

„Fehér kereszt” délvidéki gyermek- védő-egyesület. Az egyesület fentart: 1. *ingyenes gyermekrendelő intézetet*, hol a gyermekeknek ingyenes szakorvosi segély, de ingyenes gyógyszer is nyugtatik. Most épül *Sailer Antal* adományából az egyesület ezen céljai számára egy egyemeletes poliklinika, hol a szegény gyermekek számára viz- és högyógyászati osztály, valamint villany- gyógyászati osztály lesz; 2. *szülészeti kóroda*, hol szegénysorsu nők terhességük utolsó idejét tölt- hetik és higienikus körülmények között szül- hetnek; 3. *jogsegélyző osztály*, mely ingyenes jog- segélyt nyújt hűtlenül elhagyott anyáknak; 4. az egyelet hölgyei *felügyelnek* az állami gyermek- menhely által eltartott gyermekekre. Az egye- sület védnöknője *Klotild főhercegnő*, ki helyet-

teséül *Molnár* Carola főispánné ő méltóságát nevezte ki. Az egyesület elnöknője *Avarffy* Gyuláné, elnöke *Sailer* Antal, ügyvezető elnök helyettes Dr. *Petruss* József, igazgató főorvosa Dr. *Szana* Sándor, titkára *Lager* Antal. Az egyleti tagok száma túlhaladja az ezret.

FÜRDŐHELY.

Herkulesfürdő. Ezen Mehádia melletti gyógyhely, mely a temesi agrár-takarékpénztár főbérlete, Magyarország délkeleti részén a román határon fekszik, 2 órányira a Duna melletti Orsovától (gőzhajó- és vasuti állomás) és $\frac{1}{2}$ órányira Mehádia helységtől, 178 méternyire a tengerszine felett, a keleti hosszúság 39—44°-a és az északi szélesség 44—46°-a között (Nizza és Velence) (az év középhőmérséke 14° C.) egy a Kárpátok 2 hatalmas kinyulása által szorosan körülvett völgyben, remek szálerdőkkel, zöld rétekkel, virágillattal és sok üdítő forrással. Örökös forráscsergedezés Herkulesfürdőnek legjelentékenyebb gazdasága.

Az égalj egyformán enyhe, a léghőmérséklet egyformasága, kapcsolatban tisztaságával és a legjobb, friss hegyi forrásviz élvezetével, mely a Domoglet lábánál egy hegyszakadékból kitör, ezen nagyszerű és ritka természeti szépségekkel

bővekedő vadregényes vidéken igen jótékonyan és gyógyítólag hat igen sok betegre, még a fürdők használata nélkül is.

A fürdőigazgatóság hivatalnokoknak vagy valamely egyesület tagjainak az elő- és pótidényben 50°/_o mérsékelt árakat engedélyez.

KERESKEDŐK, IPAROSOK.

Babusnik Ág. utóda czég. fűszer- és csemege-áru nagy- és kiskereskedése az itteni legrégibb üzletek közé tartozik. Beltagjai *Baruch J., Bernstein S. és Klein S.* urak, kik az üzletet nagy szakavatottsággal vezetik. Mindenemű fűszeráruk, borok, pezsgők és ásványvizek állandóan raktáron tartatnak.

Baruch J. fiai üveg-, porcellán- és lámpa-nagykereskedése (Temesvár, Városház-utca. *Üvegudvar*); alapított 1835-ben. Mindenemű üveg-, porcellán- és lámpa-áruk, vilamos csillárok, evőeszközök, házi fölszerelések, alkalmi ajándékok, kiválóan nagy választékban. Mindenféle ujdonságok szabott árak és szolid kiszolgálás mellett.

Állandó bőripar-kiállítás. A *Temesvári bőriparosok raktárszövetkezete* mint az „*Országos Központi Hitelszövetkezet*“ tagja. A temesvári bőriparos-

kézművesek megélhetésük biztosítása czéljából a megváltozott gazdasági viszonyok közepette szövetkezetet létesítettek, a hol tagjaik nemcsak olcsón hozzájuthatnak a szükséges nyersanyaghoz, hanem, a hol gondoskodás történik aziránt is, hogy a tagok állandóan munkával elláttassanak. A szövetkezet Temesvár-Belváros, Hunyadi-utca 6. sz. a. tagjaik készítményeit, nevezetesen czipészek, csizmadiák, nyergesek, szijgyártók, papucsosok és timárok készítményeit egy *állandó kiállításban* a közönségnek bemutatja és ugyanott eladásba is hozza. A szövetkezet 213 tagból áll és 1903. évbeli félévi forgalma 96.000 koronát tett ki. A szövetkezetnek 3 eladási raktára van és most egy ipartelep és munkásotthon alapításán fáradozik.

A „Corvina“ papirkereskedés a Jenő herczeg-téren Temesvár legelőkelőbb üzletei közé tartozik. Kivált képes-levelezőlapokban bir óriási választéku raktárt és rendkívüli áldozatkészségének köszönhető, hogy ma már alig van városunknak nagyobb utcája, mely ne volna sikerült levelezőlapokon reprodukálva. Raktáron vannak továbbá irodai és minsterpapirok, levélpapirok dobozban, iskolai felszerelések, arczkép- és képeslevezőlap-albumok, emlék- és képeskönyvek, üdvözlő-kártyák, stb. a legdusabb választékban.

Csendes Jakab műintézete (Belváros, Hunyadi-utca) a modern követelményeknek teljesen megfelelő intézet, mely az egész Délvidéken előnyösen ismert czég. Papirkereskedésében a legdusabb raktárt tart minden a papirüzlethez tartozó czikkeken, könyvnyomdája a legjobban berendezve, a legszebbet olcsón és gyorsan szállítja; lithografiája villamos erőre berendezett gyorssajtóval és az összes segéd eszközökkel és gépekkel van felszerelve; könyvkötészete a legkiválóbb munkákat legrövidebb idő alatt kitűnő kivitelben szállítja.

Deutsch Testvérek „Központi áruháza“ (alapított 1867-ben) a Délvidék legnagyobb árutílepe divat-, selyem-, gyapju-, női konfekció és vászondrakban, valamint szőnyeg- és függönyökben. Különös osztály teljes menyasszonyi kelengyéknek. Legjutányosabb szabott árak. Pontos kiszolgálás.

Féhn Alajos fűszer- és csemege-kereskedése (Józsefváros, Kossuth-utca és Bonnaz-utca sarkán) az 1886. évben nyílt meg igen szerény keretben, s ma a czég városszerterte elismert szoliditása és kitűnő kiszolgálása révén e külváros közönsége osztatlan bizalmát bírja. Állandó raktár francia, spanyol, rajnai és magyar borokban. A gr. Zichy Jenő, Rislingi szilvás és Burgundi borainak lerakata. Valódi francia

és magyar cognac; legfinomabb csokolád- és dessert-czukorkák dus választékban.

Francz Testvérek férfi-divat, diszmű és orvosi cikkek áruháza (Temesvár-Belváros, Jenő herceg-utca) egészen új üzlet, gyönyörűen berendezve, mely rövid időn belül az itteni üzletvilágban előkelő pozíciót fog elfoglalni. Pontos kiszolgálás, olcsó árak.

Haupt Béla fűszer-, csemege- és borkereskedése Temesvár-Belváros, Hungária szállodával szemben; városi és megyei telefon: 360. szám; kiválóan finom utazó-csokoládék. Egészen újonnan restaurált kereskedés.

Klauber R. óra- és ékszerüzlete, (Belváros, Merczy-utca 12.) Temesvár legrégebbi üzletei közé tartozik és a közönség körében nagy bizalomnak örvend. Saját műtermében remek kivitelű vésési munkálatokat végez, továbbá saját műhelyében a legolcsóbb árak mellett mindennemű ruggantyu- és fémbélyegzőket készít. Dusan felszerelt raktár schwezi zseb-, inga- és fali órákban, továbbá nagy választék ékszerekben a legmodernebb stílusban. Javítások, valamint ékszerátalakítási munkák olcsón és pontosan saját műhelyben végeztetnek. A cég, mely árjegyzékeket ingyen és bérmentve szétküld, minden tekintetben megérdemli a közönség támogatását.

Koch Károly első Délmagyarországi műköszörüldéje; alapított 1840-ben és e szakmában országsszerte elismert nivón áll. Raktár: szemüveg és orrcsüveg, hőmérők, borszeszmérők és minden higymérlegek, késárak és aczéllók, borbély és fodrászati cikkek, sebészeti műeszközök, sérvkötők és suspensoriumok. Minden eszközök szülésznők részére; párisi gummi különlegességek; vas- és fémtárgyak nikkelezése; optikai javítóműhely üvegesiszolással. Valódi rathenovi optikai áruk nagyraktára, legujabban bevezetve a Max Simon-féle präcension rajzeszközök. Postai megrendeléseket pontosan eszközök. Telefon 462. szám.

Kosár Béla zongora-, pianino-, harmonium- és cimbalomkészítő raktára és kölcsönző intézete, Délmagyarországon e szakmában a legnagyobb. Készít elismert jó minőségű cimbalomokat, alulról nyitva, a zongorák mai építési módja szerint, melyek harang tiszta hangok és így a legnagyobb kedveltségnek örvendenek; fél évi tartós hangulás. Zongorák öt évi jótállás mellett. Árjegyzékeket kívánatra ingyen és bérmentve szétküld. Ajánljuk zenéértő vendégeiknek a műterem (Józsefváros, Bonnáz-utca 15.) megtekintését.

Lechner Béla. A temesvári üzletvilágban méltán tarthat igényt a legelőkelőbb pozícióra

a *Lechner* Béla cég. Már 1845. évben lett alapítva s azóta szakadatlanul bírja a közönség teljes b'zalmát. Gazdag vászon- és chiffonraktár, gyönyörű választék függönyökben, férfikalapok és nyakkendők mindig a legdivatossabb kivitelben vannak raktáron. Legnagyobb posztóüzlet, férfiruhák a saját műhelyben készíttetnek. Nagy raktár china ezüstárukban.

Lichtfuss József uri és nődivat-üzlete (Józsefváros, a Scudier-tér és Bem-utca sarkán) legolcsóbb bevásárlási forrás mindenemű uri- és nődivat-cikkeknél. Csipkék szallagok, harisnyák, férfilábbelik, meglepően olcsó árakban. Nagy raktára gyermekjáték-szerekben, valamint kézimunka árúknál.

Meiszner László fehér- és finom-sütődéje (Józsefváros, Bonnaz-utca 9.) különlegességként előállít egy erő és egészségi kenyérminőséget, mely gondosan válogatott búzából előállítva, nyolcz annyi czellulosest és öt annyi tápsót tartalmaz, mint a közönséges kenyér. Ezen erőkenyér teljesen hasonmiaságú a híres Graham-kennyérrel és számos orvosi tekintély kiválóan gyomorbetegségeknel igen ajánlja. Tény, hogy Meiszner László sütődéje ezen gyártmányaiért jóságánál fogva már országos hírnévre tett szert.

Nestler József kertészeti telepe és virágkereskedése. Különleges tenyésztések gyümölcs-, disz- és sorfák, bokrok, rózsafák, spárgagyökér, buxus, pálma, angol gyöngyikék, chrisanthemum, pelargonium, különféle levél-, disz- és szőnyegnövények. Mag- és virágkereskedés, kertrendezés, csokrok, koszorúk stb. a legizlésebb kivitelben. Kerti telep Freidorf ut 2—6. Üzleti helyiség Kossuth Lajos-utca 4.

Niemetz W. Ferencz faiskolája (Erzsébetváros) az egész országban a legnagyobb. A vállalat 1850-ben alapított és tulajdonosa nagy körültekintéssel oly magas polczra emelte, hogy ma már óriási kivitelt a külföldre is tud felmutatni. Különösen Románia és Szerbiába szállít mindennemű gyümölcsfákat és disznövényeket. A faiskola különlegessége a törpegyümölcsfák, valamint a tülevelű fák termelése, melyekben eddig elérhetetlennek vélt eredményeket bir felmutatni. Niemetz elve vevőit csakis a legszolidabban kiszolgálni és így érte el nagy hírnevét. A gyönyörű és rendkívül érdekes faiskola megtekintése nagyon ajánlható.

Neumann József fűszer- és csemegekereskedése a Józsefváros legnagyobb üzlete. Állandóan nagy választék friss hideg felvágottakban, legfinomabb dessert-cukorkák és teasüteményekben. Közvetlen behozatal rum és teákban.

A czég szoliditása révén épp úgy az üzletvilágban, mint a vevői körökben általános bizalomnak örvend.

Novák Gusztáv kalapgyára a Józsefvárosban, (Bem-utca) dus raktár saját készítményű férfi és gyermekkalapokban, melyekből *évente több ezer darabot* az ország minden részébe elküld. Gyártmányai egyenértékűek bármely külföldivel, minőségük elsőrendű, kivitele divatos. Most a *belvárosban nyitott üzletet*, melyben a saját gyártmányain kívül minden nemű bel- és külföldi kalapokat is tart raktáron.

Rosner Márk Délmagyarország legnagyobb gépszij és vízmentes ponyvák raktára, elsőrendű gyártmányokban. Dusan felszerelt raktár mindennemű bel- és külföldi bőrökben, cizmadíák, cipészek, szijgyártók és nyergesek részére, valamint az összes cipészkellékek. Temesvár, Belváros, Szent György-tér, a Városi gyógyszertár mellett.

Ruschil Rezső fűszer- és csemege-kereskedése (Belváros) a Losonczy-tér sarkán, az itteni legrégibb és legelőkelőbb üzletek közé tartozik. Minden bel- és külföldi csemegéket állandóan tart első rendű minőségben; magyar, spanyol, bordeaux, rajnai és francia borok raktára: valódi francia és magyar cognac. Legfinomabb csokoládé- és dessert-cukorkák. Hal-

neműek, francia saláták és hideg buffettek készítése elfogadtatnak.

Singer Co. varrógépek részv. társ. (Temesvár, Belváros, Hunyady-utca 10. szám.) A világhírű varrógépek temesvári képviselőjével *Köszler* Alajos ur van megbízva, s így az eredeti Singer varrógépek Temesváron egyedül csak a fenti üzletben kaphatók.

Az eredeti Singer varrógépek mindennemű varrásra a legjobb és legtökéletesebb gépek, szerkezetükben mintaszerűek, a munkaképesség és tartósságukban felülmulhatatlanok. Az összes újítások a gyors zajtalan járat, valamint a kitűnő öltésekre irányzottak s az eredeti Singer varrógépek kivitel és tökéletességét fényesen igazolja azon eredmény, mit e terén hosszú éveken át a tapasztalat és kitűnő gépészeti ügyesség fölmutatni képes.

A cég utóbb a temesvári kalapgyár, valamint a cipőgyár részére az összes varrógép szükségletet fedezte és mindkét helyen a legnagyobb megelégedést nyerte. Vevőinek díjtalan oktatást nyújt a divatos műhímzésben. Kényelmes fizetési feltételek, készpénzfizetésnél árenedelmény.

A Steiner-féle városi gyógyszertár. Az összes hölgyek kedvence kétségtelenül az ország, sőt világszerte ismert, kitűnő hatású és teljesen

ártalmatlan Steiner féle „Norma“ szépitő és pipere készítmények, melyek a temesvári nagyhirű „a fekete Sashoz“ czimzett városi gyógyszer-tárban (Szent-György-tér a papnövelde és az első temesvári takarékpénztárral szemben) készülnek és a mennyiben törvényesen védve vannak, csak ott kaphatók eredeti minőségben. Ezeknek legkeresettebbjei a Norma-szappan, Norma-arczpor (poudre) a Norma-szájviz és Norma-hajviz, a Norma-arczcerme, a Norma-hajfestő, továbbá a Norma - illatszer (Bouquet de Norme). Kedves dalárainknak szolgálatot vélünk tenni, ha hölgyeik érdekében, a kiknek bizonyára temesvári emlékek akarnak kedveskedni, fenti gyógyszer-tára és annak igazán melegen ajánlható és az egész hölgyvilág által használt készítményeire szíves figyelmüket felhívjuk.

Singer & Palmer gyári gépraktára (Józsefváros, Uri-utcza a vasuti állomás közelében) a délmagyarországi gazdaságokban előnyösen ismert. A cég a Máv. gépgyárának a vezérképviseletével van felruházva s a legjutányosabb árak mellett szállít locomobil és gőzcséplőkészületeket, szalmakaszálókat (járgány-) cséplőgépeket, lóhere-cséplőket, tisztító-rostákat, aratógépeket, sorvető- és minden egyéb gazdasági gépeket. Részletes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

Schön Ede, több év előtt a józsefvárosi Seudier-téren alapított egy nagyszabásu női divat-üzletet, mely ezen külvárosban joggal az első e szakmabeli üzletek közé sorakozható. Ruhaszövetek, vászonárúk, női konfekció, szőnyegek s minden más e szakmába vágó áruk minden dus választékban a legolesőbbtól a legdrágább genreban kaphatók.

Taupal János női kalap- és cipőüzlete (Józsefváros, Kossuth-utca 29.) kivált a józsefvárosi polgári körökben kitűnő minőségű áruíért igen kedvelt. Rendelkezik egy dusválasztékú női és gyermekkalap, valamint saját készítményű mindennemű cipőraktárral. Olcsó árak és szolid kiszolgálás biztosítják a cégnek a közönség bizalmát.

Thomás E. F. cukrázdája a Józsefvárosban, (Küttl-tér 5.) daczára rövid fennállásának e városrészben, első helyett vivott ki magának kitűnő gyártmányával. Készíti a legfinomabb süteményeket, cukorkákat, befőttet stb., melyek jósága városszerte el van ismerve. Postai rendeléseknek is pontosan megfelel.

SZÁLLODÁK, VENDÉGLŐK.

Dozsé Döme nagyvendéglője a józsefvárosi pályaudvaron, méltán örvend kitűnő hir-

nevének; a jeles konyha számos esetben az átutazó legmagasabb előkelőségek kiváló megelégedését vivta ki; s utóbb József főherczeg ő fensége intézett a tulajdonoshoz igen elismerő szavakat a kitünő kiszolgálásért. Gyönyörű perron, kerti és terem-helyiségek.

Drechsler Nándor a „Zenélő órához“ czimzett vendéglője a Belvárosban (Városház-utca, a főreáliskolával szemben) most *teljesen újjá rendeztetett* be és egyike a legszebb és legkedveltebb vendéglőknek városunkban. Gyönyörű szép udvari kert, kedélyes étt. rmek, Drechsler elismert jó konyhája és kitünő italai biztosítják a vendégek pártfogását.

Koronaherczeg“ szálloda, Witzenetz Márton. Az ujkor legkényelmesebb igényeinek megfelelőleg berendezett 100 utczaszobával rendelkező elsőrendű szálloda. A szobák ára 2.40 koronától feljebb, beleértve világítást és kiszolgáltatást. Egy igen kedvelt tartózkodási hely a hűvös és kellemes *télikert*, mely valóságos látványosság, továbbá az egészen újonnan pazar eleganciával berendezett kávéház, nyári terasseval. Witzenetz konyhája, valamint kitünő italai a legelőkelőbb közönség körében elismert jó, az árak szolidák. Naponta Délmagyarország legjobb czigánybandája Gyorgyevits Mita primással hangversenyez, szabad bemenet mellett.

Schubert Péter szállodája a „*Struczmadárhoz*“, a Józsefvárosban a vasut közvetlen közelében fekszik. A villamos városi vasut megállóhelye. Gyönyörű kerthelyiség, elismert jó konyha. Az átutazó kereskedővilág kedvelt szállodája. A szobák ára 1 kor. 20 fillértől feljebb, a szobák nagy kényelemmel berendezve, gondosan tiszták.

Pacsirtamező vendéglő, Gombás István. Ezen vendéglő Temesvár legszebb kiránduló helyei közé tartozik és kényelmes fekvésénél fogva, (Gyárváros, az indóház közelében a villamos vasut végállomása) a közönség körében nagy kedveltségnek örvend. A kerthelyiségben mely régi árnyékos fákkal sűrűn van beültetve, duplán jól esik Gombás városszerte elismert jó konyhája, valamint kitűnő tiszta italai s így a tartózkodás a „Pacsirtamezőben“ igen élvezetes. Ujjongnan épült terasse, szép télikerttel, mind fényesen, villamos világítással ellátva.

MULATÓHELYEK.

Holecz Miklós „Horgonykávéháza“ Józsefváros, a Bonnáz-utca és Bega-balsor sarkán, az előkelő társaságok találkozási helye. Gyönyörű modern helyiségek nyári kioszkkal, melyekben naponta a híres „Becker Ede féle nemzeti banda

hangversenyez belépti díj nélkül. Bel- és külföldi, valamint az összes helybeli hírlapok, teke, olvasó- és játszótermek. Elismerő említést érdemel a kitünő és előzékeny kiszolgálás is.

Polgári lövölde. Temesvár kiránduló helyei közül egyik legkedveltebb tagadhatatlanul *Malics* Lajos vendéglős kies polgári lövöldéje. A fenyőfákkal sűrűen beültetett kiránduló hely találkozási helye Temesvár legelőkelőbb társaságának, de megis érdemli ezen élénk látogatottságát, nemcsak természeti szépségénél fogva, hanem az előzékeny kiszolgálás és jeles konyha, kitünő italok szintén hozzájárulnak.

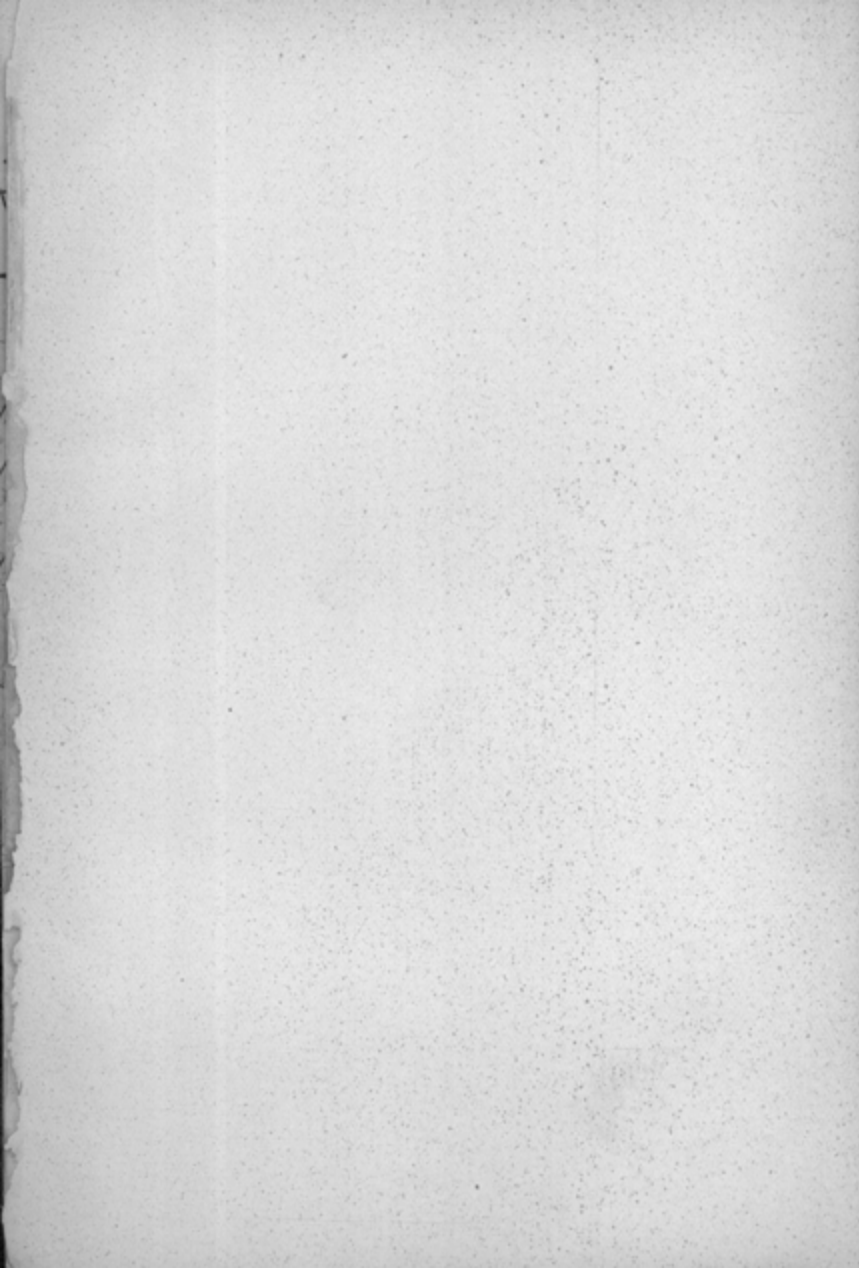
Saruga Lajos „Központi kávéház“ (Temesvár, Józsefváros, Bonnáz-utca) a polgárság legkedveltebb találkozó helye. Kitünő ételek és hamisítlan italok. Naponta a közkedvelt Hubert Karcsi-féle cigány-zenekar hangversenye, belépti díj nélkül. Gyönyörű nyári kerthelyiségek, pontos kiszolgálás.

Wendt Lipót kávéháza a Belvárosban (Városház- és Jenőherczeg-utca sarkán) a polgári körök igen kedvelt találkozó helye. Egész éjjel nyitva, kitünő cigányzenekar, fagyalt és jegeskávé, Dreher-féle üvegsör, minden bel- és külföldi lapok. Hideg buffet, három tekeasztal Kedélyes separéék. Szigoruan szolid, előzékeny kiszolgálás.

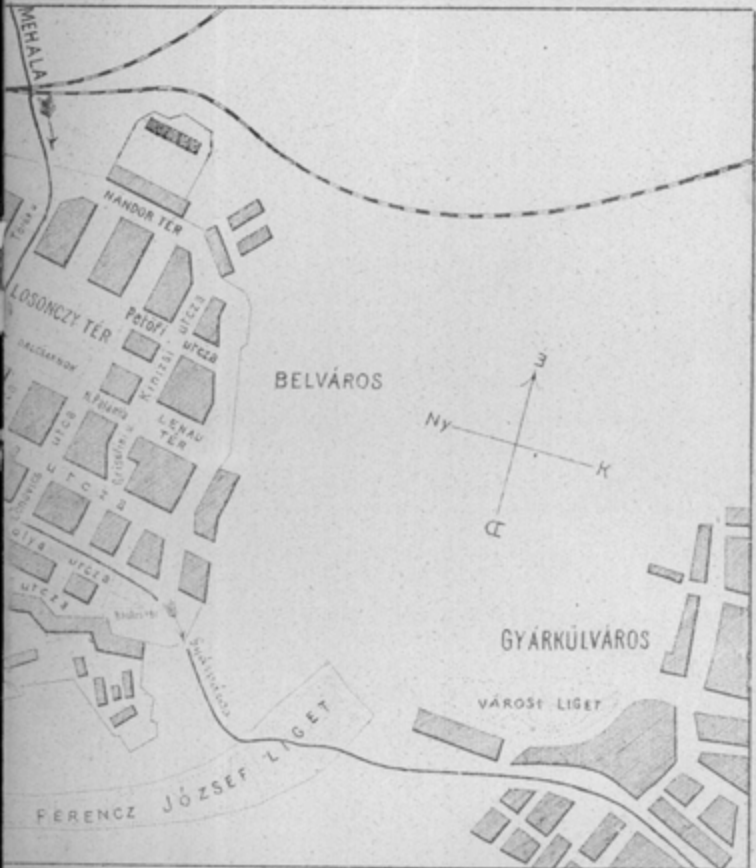

BIBLIOTECA CENTRALA
A REGIUNII BANAT

- BELVÁROS, HUNYADI-UTCZA 5.

R-BELVÁROS, HUNYADI-UTCZA 5.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
A REGIUNII BANAT

TELEFON 462

KÉSMŰVES^{és}GŐZ-HOMORÚ- KÖSZÖRŰLŐ

VAS-ÉS FÉMTÁRGYAK GÁLVAJN
NIKKELEZÉSI INTÉZET

TEMESVÁR

JENŐ-HERGÉC UTCZA 95Z
Saját házban

SAJÁT OPTIKAI JAVÍTÓ MŰHELY ÉS ÜVEG K